

Küresel Kapitalizmi Savunmak

In Defence of Global Capitalism

Johan Norberg

Çeviri Editörleri: **Mustafa Acar & Metin Toprak**

ISBN: 978-975-6877-71-5

Liberte Yayınları® / 83

2. Baskı: Mayıs 2019; 1. Baskı: Haziran 2003

© 2018, Liberte Yayınları®

© 2001 Johan Norberg and Timbro | www.timbro.se

First published in 2001 in the Swedish language with the title *Till världskapitalismens försvar*, and in the English language with the title *In Defence of global Capitalism*. This book is published in accordance with the agreement made with Timbro Institute in Sweden.

Kitap ilk defa 2001 yılında İsveç dilinde *Till världskapitalismens försvar* başlığıyla; daha sonra *In Defence of Global Capitalism* adıyla İngilizce yayınlanmıştır. Bu kitap İsveç'te bulunan Timbro Enstitüsü ile yapılan sözleşmeye dayanarak basılmıştır.

Yayın Koordinatörü: **Emre Turku**

İç Tasarım: **Liberte Yayınları**

Kapak Tasarım: **Mesut Koçak**

Baskı: **Tarcan Matbaası**

Adres: İvedik Cad. Mercan 2 Plaza, No: 417, Yenimahalle, Ankara

Telefon: (312) 384 34 35-36 | Faks: (312) 384 34 37 | Sertifika No: 25744

LiBeRtE
yayıncı grubu

Adres: GMK Bulvarı No: 108/16, 06570 Maltepe, Ankara

Telefon: (312) 230 87 03 | Faks: (312) 230 80 03

E-mail: info@liberte.com.tr | Web: www.liberte.com.tr | Sertifika No: 16438

Liberte Yayınları® Liberte Yayın Grubu'nun tescilli bir markasıdır.

Johan Norberg

Johan Norberg yazar ve belgesel film yapımcısıdır. Çalışmalarında küreselleşme, girişimcilik, serbest ticaret ve bireysel özgürlük konuları üzerine yoğunlaşmaktadır.

Liberal temaları keşfeden kitapları *Progress: Ten Reasons to Look Forward* (*Gelişme: İleriye Bakmak için 10 Sebep*), *The Economist* dergisi tarafından 2016'nın en iyileri arasında gösterilmiş; *Financial Fiasco: How America's Infatuation with Homeownership and Easy Money Created the Economic Crisis* (2012, *Finansal Fiyasko: Amerika'nın Evsahipliği ve Kolay Kredi Sevdası Ekonomik Krize Nasıl Yol Açtı*) ve *In Defense of Global Capitalism* (2001, *Küresel Kapitalizmi Savunmak*) orijinali İsveç dilinde yayınlanmış ve yaklaşık yirmibeş dile tercüme edilmiştir. Bunlardan başka *När människan skapade världen* (2006, *İnsanlık Dünyayı Var Edince*), *Ett annat Sverige är möjligt* (2006, eşyazar: *Başka Bir İsveç Mümkün*) ve *Global rättvisa är möjlig* (2001, *Küresel Adalet Mümkün*), *Frihetens klassiker* (2003, eş editör: *Özgürlük Klasikleri*) başlıklı kitapların müellifidir.

Yazar, aynı zamanda, küreselleşme, Hindistan, enerji ve Adam Smith gibi konuları ele alan televizyon belgesellerinin yapımcısı ve sunucusudur. Bu yapımlar FreetoChoose.tv sayfasından izlenebilir.

2003 – 2005 yılları arasında fikir kuruluşu Timbro'nun (İsveç) siyasi fikir çalışmaları bölümü yöneticisi; 2006'da Center for New Europe (Brüksel, Yeni Avrupa Merkezi) isimli kuruluşta kıdemli araştırmacı olarak çalışan Norberg, halihazırda ABD'de yer alan fikir ve kamu politikası kuruluşu Cato Enstitüsü'nde kıdemli araştırmacı olarak bulunmaktadır.

Norberg Stockholm Üniversitesi'nden fikir tarihi üzerine yüksek lisans derecesi almıştır.

Kişisel web sayfası: <http://www.johannorberg.net/>

İÇİNDEKİLER

İkinci Baskıya Takdim	9
İlk Baskıya Takdim	11
Türkçe Baskıya Önsöz	13
Önsöz	15
I. BÖLÜM: Her Gün Her Biçimde	29
Yarı-gerçek	29
Fakirliğin Azaltılması	33
Açlık	38
Eğitim	42
Kadınların Ezilmesi	47
Çin.....	51
Hindistan	54
Küresel Eşitsizlik.....	56
Çekinceler.....	61
II. BÖLÜM: Bu Başarı Asla Bir Tesadüf Değildir	63
Bu Kapitalizm Sizin İçin!.....	63
Büyüme Bir Nimettir.....	70
Özgürlük mü, Eşitlik mi? Neden İlle de Birini Seçelim?.....	83
Mülkiyet Hakları Yoksulların Yararınadır	89
Doğu Asya Mucizesi.....	99
Afrika Batağı.....	104
III. BÖLÜM: Serbest Ticaret Adil Ticarettir	113
Her İki Taraf da Yarar Sağlar.....	113

İthalat Önemlidir	119
Serbest Ticaret Büyüme Getirir	126
İşin Sonu Yok	135
Hareket Özgürlüğü İnsanlar İçin de Gereklidir	144
IV. BÖLÜM: Gelişmekte Olan Ülkelerin Gelişmesi	149
Eşitsiz Bir Dağılım; Ama Kapitalizmin Eşitsiz Dağılımı	149
Beyaz Adamın Utancı	153
Latin Amerika'nın Durumu	159
Ticaretin Rotasında	164
"Bırakınız Tarifelerini Korusunlar"	167
Borç Tuzağı	172
Doğru İlaç	182
V. BÖLÜM: Zirve İçin Yarış	187
Ben Kesinlikle Serbest Ticaretten Yanayım, Ama	187
Çocuk İşçiler	193
İyi de, Biz Ne Olacağız?	197
Büyük Güzeldir	206
"Altın ve Yeşil Ormanlar"	221
VI. BÖLÜM: İrrasyonel Uluslararası Sermaye mi?	237
Başiboş Kalabalık	237
Daha Sıkı mı Düzenlemeli?	247
Tobin Vergisi	251
Asya Krizi	257
Kriz Yerine	261
Piyasanın Diktatörlüğü mü?	265
VII. BÖLÜM: Liberalize Et, Standardize Etme	277
Bir Kültürü Seçme Hakkı	277
Özgürlüğün İleri Yürüyüşü	284
Kaynakça	291

İkinci Baskıya Takdim

BU ESERİN TÜRKÇE ÇEVİRİSİNİN İLK BASKISI 2003 YILIN-
da yapılmıştı. Aradan yaklaşık 16 yıl geçti. Köprülerin
altından çok sular aktı. 2008-2009'da ABD'de emlak pi-
yahasında bir kriz patlak verdi, dalga dalga bütün dünyayı etkisi
altına aldı. Kapitalizmin tarihindeki en büyük bunalım olan 1929
Büyük Bunalımından sonra yaşanan en büyük ekonomik kriz ola-
rak kabul edilen son krizin sarsıntıları yer yer halen devam ediyor.

Tahmin edilebileceği üzere, siyasi-entellektüel-akademik mahfil-
lerde son küresel krize verilen tepkiler farklı farklı. Piyasaların üzerin-
de Marx'ın hayaletinin dolaştığını söyleyenler var; "Keynes haklıydı"
diyenler, krizin piyasanın başıboş bırakılmasının sonucu olduğunu
ileri sürenler, Keynesyen devletçi kurtarma operasyonlarına sarılan-
lar çoğunlukta. Liberal dünya düzeninin sonunun geldiğini ileri sü-
renler var. ABD Başkanı Trump "küreselleşme ideolojisine karşıyız"
diyor, Çin'e karşı ticaret savaşları başlatmaktan söz ediyor. Kapitaliz-
min ve serbest piyasanın mabedi sanılan ABD'nin içe kapanmacı, ko-
rumacı, küreselleşme karşıtı söylemlerine karşı Çin, Hindistan, Gü-
ney Kore gibi yükselen ekonomilerin daha küreselleşmeci, serbest
ticaretçi bir tutum sergilemeleri dikkati çekiyor. Türkiye'de 2000'li

İlk Baskıya Takdim

KÜRESELLEŞME SÜRECİ SEVENLERİ OLDUĞU KADAR NEFRET edenleri de olan bir süreç. Kapitalizm de öyle. Gelişmiş olsun gelişmekte olan olsun, bütün dünya ülkelerini şu veya bu oranda etkilemesi; doğru veya yanlış, gelir dağılımının bozulması ve yoksullaşma gibi sorunlarla kapitalizm ve küreselleşme süreci arasında kurulan doğrudan veya dolaylı ilişkiler gerek akademik, gerekse akademik olmayan camiada küreselleşme ve kapitalizm konusunu gündemin başına oturtmuş durumda.

Ne var ki, Türkçe literatürün küreselleşme ve kapitalizm konusunda “dengeli” bir yaklaşım sunduğunu söylemek zor. Tam bir rakam vermek kolay olmamakla birlikte, Türkçe literatürde bulunan Küreselleşme ve Kapitalizm konulu eserlerin ezici bir çoğunluğu küreselleşmeye olumsuz yaklaşan, küreselleşen kapitalizmi çekilen sıkıntıların pek çoğunun doğrudan müsebbibi sayan bir anlayışla kaleme alınmış eserler. Oysa sosyal hayattaki diğer olgular gibi küreselleşmeyi ve kapitalizmi de kimi olumsuz yanlarının yanı sıra olumlu yanları da bulunan birer süreç olarak düşünmek daha makul görünüyor.

Türkçe Baskıya Önsöz

BU KİTAP KÜRESEL KAPİTALİZM KARŞITI GÖSTERİLERE ŞAHİT olmamın ve tartışmalarda siyasal kontrolün ve iktisaden dünyadan soyutlanmanın uluslararası piyasalara açık olmaktan daha iyi olduğunu düşünen insanlarla karşılaşmış olmanın yarattığı kızgınlığın sonucudur. Bir İsveçli olarak küreselleşmenin yeni bir şey olmadığını biliyordum. Dedelerimin ebeveyni İsveç'in, açlık ve yoksulluğun günümüzün gelişmekte olan ülkelerindeki kadar yaygın olduğu yoksul bir kesimde yaşamışlardı. Ancak 19. yüzyılın ortalarından beri İsveç serbest ticaretten yana, gayet açık bir ekonomi haline geldi, insanların yaratıcılığı serbest bırakıldı, sonuçta da yaşam standartları hızla yükselmeye başladı. Bunun dünyanın öteki bölgelerine de yayılmaya başlamasıyla küreselleşme süreci ortaya çıkabilirdi; ki bu bağlamda ben başkalarını bizim sahip olduğumuz fırsatlardan neden yoksun bırakmamak gerektiğini açıklamak istedim.

Kitabın Türkçe yayınlanmakta olmasına çok memnunum. Benimkilerin ve hasımlarımın fikirlerinin bu yolla sınırları aşması kesinlikle bir küreselleşme işareti. Vurgulamak isterim ki, kapita-

Önsöz

BİZİM ANARŞİST PARTİ OKUL SEÇİMLERİNİ KAZANMIŞTI!

Benim gittiğim, Stockholm'un batı tarafında bir banliyöde yer alan okulda, 1988 yılının sonbaharındaydı. O zaman 16 kişiydik. Seçim yılıydı ve alışıldık olduğu üzere, kendimize ait bir "okul seçimi" gerçekleştirmemiz gerekiyordu. En sev-

* Türkiye'de özellikle 12 Eylül'den sonra pek uygulaması kalmadığı için bilinmeyebilir; Batı ülkelerinde üniversitelerde "öğrenci senatosu" ya da "öğrenci hükümeti" (student government) diye bir kurum vardır. Ulusal parlamentonun küçük bir prototipi olan bu senatoya öğrenci temsilcisi olarak seçilmek için öğrenciler aynen milletvekilleri gibi kampanyalar düzenler, vaatlerde bulunurlar. Bütün öğrencilerin oy hakkına sahip olduğu genel seçimler yapıldıktan sonra senato aynen Millet Meclisi gibi çalıştırılır, oturumlar düzenlenir, kararlar alınır, alınan kararlar üniversite yönetimiyle görüşülür ve öğrencilerin istekleri üst yönetime ulaştırılır. Böylelikle öğrencilerin üniversite yönetimine katılımı sağlanmış olur. Daha sonraki yıllarda parlamentoya girmiş bir çok politikacı ilk deneyimlerini bu şekilde üniversite senatolarında edinmiş olurlar. Doktora yaptığım sırada Purdue Üniversitesi'ndeki öğrenci senatosunun bazı oturumlarına ben de katılmış, orada sadece üniversiteyi ilgilendiren yerel sorunlar konusunda değil, Irak'a uygulanan BM yaptırımlarının kaldırılması gibi uluslararası sorunlarla da ilgili hararetli tartışmalar yapıp çeşitli kararlar alındığına, bazı karar tasarımlarının gündeme alınmasıyla ilgili ciddi önhazırlıklar ve çıkması muhtemel sorunlara karşı yedek planların tasarlandığı taktiksel hazırlıkların yapılmasına bizzat şahit olmuştum (MA, Ed.)

diğim arkadaşım Markuse ve ben mevcut sisteme inanmıyorduk. Bizim bakış açımıza göre çoğunluk sistemi, akşam yemeğinde ne yeneceğini oya sunan iki kurtla bir kuzuya benziyordu. Okul bizi yönetecek birini seçmemizi istiyordu, oysa biz kendi hayatımızı kendimiz yönetmek istiyorduk.

Bunun kısmi bir nedeni, öyle sanıyorum ki, kendimizi başkalarından farklı hissetmemizdi. Ben tercihen siyah giyinmiş, saçlar arkaya taranmış halde, *synthesizer* (sentezci) ve *goth* müzik dinlemeyi çılığınca seviyordum. Biz müzikle uğraşmak ve kitap okumak isterken ötekiler büyük oranda tuhaf birtakım zımbırtılar ve takıp takıştırma işleriyle meşgul görünüyorlardı. Bize öyle geliyordu ki, sağ kanadın istediği, üst sınıfların yerleşik düzeniydi, farklı olan herşeye karşı ve duyarsız. Ne var ki, solda da kendimizi rahat hissetmiyorduk, sol da bizim için kasvetli devlet bürokrasisi ve rejim dayatması anlamına geliyordu. Her ne kadar Sisters of Mercy (Merhamet Rahibeleri) ve İsveç’li punkçu şarkıcı Thatsröm’e sempati duyuyor olsak da, asıl inandığımız şey, John Lennon’un “imagine there’s no countries” (hayal et ki ülkeler yok) sözüydü. Ulusal devletler ilga edilmeli ve insanların dünyanın her yerine serbestçe gidebilmesine ve kendi özgür iradelerine göre işbirliği yapabilmesine imkân tanınmalıydı. Baskıların ve yönetenlerin olmadığı bir dünya istiyorduk. O halde açtı ki biz ne sağcı, ne solcuyduk; ne Muhafazakar, ne Sosyal Demokrat. Biz, anarşisttik!

Durum bu olunca biz de kalkıp “Anarşist Cephe”yi kurduk ve radikal, mizahi bir oy pusulası üzerine isimlerimizi yazarak okul seçimlerinde aday olduk. Okulun duvarlarına astığımız elyazması posterlerde şöyle sözlere yer veriyorduk: “Hayatınızı kim yönetsin? Siz mi, yoksa 349 Senato üyesi mi?” Senatonun lağvedilmesini ve okul bahçesinde bisiklete binme yasağının kaldırılmasını talep ediyorduk. Seçimlerle dalga geçtiğimizi düşünen birçok öğretmen bunu pek doğru bulmuyorlar, biz ise gerçek bir demok-

I. BÖLÜM

Her Gün Her Biçimde

Yarı-gerçek

En azından 1014'ten, Başpiskopos Wulfstan'ın York'ta vaaz ederken “Dünya bir acele içindedir ve sonuna yaklaşmaktadır” dediği zamandan beri, insanlar eskiden herşeyin daha iyi olduğuna ve şimdi herşeyin daha kötüye gittiğine inanmışlardır. Küreselleşme etrafında oluşan tartışmaların çoğu dünyanın hızla harap olmaya doğru gittiği varsayımına dayanmaktadır. Geçen yıl, İsveç Başpiskoposu K.G. Hammar dünyadaki gelişmeleri aşağıdaki terimlerle özetlerken bin yıl önceki meslektaşını tekrarlamıştır:

“İnsanlar raydan çıkmakta olduğumuzu ve hiç kimsenin çekebileceği küçük bir alarm kolunun dahi bulunmadığını görebiliyorlar.”⁵

5 Wulfstan, zikreden Giddens 1999, s.1, Hammar ile Arena 6/2000'de mülakat yapıldı.